

KISGRAFIKA

Megjelenik egy évben négyszer
a Nemzeti Kulturális Alap

'97/1

36. évfolyam

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Szilágyi Imre linómetszete X3

TARTALOM

Beszámoló a FISAE XXVI. Kongresszusáról (Katona Csaba)

A FISAE ülésének határozatai. A barcelónai sziglák

Kopasz Márta köszöntése

Szilágyi Imre debreceni grafikus (Lenkey István)

Ló és lovas a kisgrafikákon (Ürmös Péter)

Vén Zoltán újabb ex libriséről (Soós Imre)

Tellinger István katalógusa (Király Zoltán)

MŰHELY — SZEMLE — HÍREK — KÖNYVESPOLC

BESZÁMOLÓ A FISAE XXVI. KONGRESSZUSÁRÓL

A festői cseh kisváros, *Chrudim* adott otthont a FISAE XXVI. Kongresszusának 1996. augusztus 28-tól szeptember 1-ig. A házigazda-város egy ízben már helyszíne volt a prágai székhelyű SSPE országos találkozójának, így a helybeliek számára talán nem volt annyira szokatlan a bábeli nyelvzavar, ami a különböző országokból érkezett művészek és gyűjtők megjelenése után jellemezte a városka központját, különösen a kongresszus helyszínét, a Városi Múzeumot. *Chrudim* egyike Csehország legrégebbi városainak, írott források már 1055-ben említik a nevét. Gyönyörű barokk főtere, kéttornyú temploma, az egykor Ticho Brache által is lakott reneszánsz köntösű ház és a megmaradt várfalak valóban történelmi keretet adtak a kongresszusnak.

Jindřich Plíček rézkarca. C3

Magyarországról heten indultak útnak a Szepesváriné Rácz Mária szervezőkészségének köszönhetően megszerzett kisbuszon. Szegedről Dr. Tóth Rózsa, Szepesváriné Rácz Mária, Szegvári György; Budapestről Dr. Katona Gábor, Katonáné Kecskés Katalin és Katona Csaba, valamint Komlóról Bálint Ferenc. A hajnali indulást követően a kisbusz Bécs és Brunn érintésével dél körül érkezett meg a 70 000 lakosú Pardubicebe, ahol a kongresszus résztvevőinek döntő többsége foglalt szállást magának. A magyar résztvevők szálláshelye az egyetem kollégiumában volt. A közlekedést *Chrudim* és Pardubice között úgy oldották meg a szervezők, hogy a két város központjai között félóránként különbuszokat indítottak.

A kora délutáni órák már *Chrudim*ban találták a magyar csoportot, akik a szokásos adminisztratív nehézségeken túljutva az akkreditációs kártyák átvétele után tekintélyes ajándécsomaggal, valamint a helyi

sörgyár egy-egy üveg sörével gazdagabban, a többi résztvevővel a múzeum fogadótermébe vonultak. Ez az aula volt a csere színhelye. A rendezők az egész termet nagy asztalokkal, valamennyihez 4-4 széket adva, töltötték meg, így lehetővé tették a kulturált cserét gyűjtőknek és művészeknek. Természetesen a csere már a megnyitó beszédek előtt kezdetét vette, majd a megnyitást követően folytatódott egészen addig, amíg az egyik emeleti teremben kezdetét vette a koktélparti, ami a résztvevők többségét rögtön magához vonzotta. Ekkor már csatlakozott a magyarokhoz a külön utakon érkezett Vén Zoltán grafikusművész is.

Ex librisek és kisgrafikák adás-vételére is lehetőség nyílt, e célra a szervezők külön helyiséget nyitottak, kizárólagosan a vásárlás helyszínéül. Ugyanezen a napon nyílt meg a múzeumban *A világ ex librisei 1994–1996* címet viselő kiállítás, valamint a múzeumtól nem messze található kis galériában *Josef Váchal* cseh művész tárlata is.

A hivatalos névsor szerint 521 művész, gyűjtő és kísérő vett részt a kongresszuson. A legnagyobb létszámú küldöttség természetesen a hazai pálya előnyét élvező cseheké volt, 258 fővel; őket a németek követték 32 résztvevővel, majd a japánok (28 fő); következtek az olaszok, oroszok és hollandok (egyaránt 25-25 fő). A külföldön élő magyarok közül Horváth Herminát (Wommelgem, Belgium) és Vermes Júliát (Basel, Svájc) üdvözölhettük a kongresszuson, amelynek fő társalgási nyelve a cseh mellett a német és az angol volt.

A következő két napon a fő hangsúly értelem szerűen a csere helyeződött, de ekkor került sor a FISAE küldöttgyűlésének az ülésére is. Ezen a következő, XXVII. Kongresszus helyszínét is ki kellett jelölni, s amint várható volt, ez Szentpétervár lett, ami nem okozott osztatlan örömet a kongresszus résztvevőinek a soraiban. Ettől eltekintve azonban a találkozó szinte mindenben kivívta a megjelentek elégedettségét. A szervezők német és angol nyelvű idegenvezetés mellett pardubicei városnézéssel, a *chrudimi* színházban újabb koktélpartival és színvonalas előadásokkal tették színessé a programokat. Kár, hogy bizonyára a borsos részvételi díj több magyart akadályozott a csehországi utazásban.

Az utolsó napon, immár hagyományosan, kirándulásra került sor. *Chrudim* az Érchegység (Zelezná Hory) északi részén fekszik, így a környékbeli városokat (Hlinsko, Chrast, Skutec) érintő kirándulás során a változatos, dombos tájban is gyönyörködhattunk. A szintén hagyománynak mondható svédasztalos vacsora és estély zárta a kongresszust, abban a reményben, hogy Szentpétervárott két év múlva az itt résztvevők többsége újra találkozni fog, s bár erősen kétséges, hogy ez így is lesz, de aligha a szándékon múlik majd. A csehországi kongresszus kellemes emlékeket hagyott a résztvevőkben, köszönet érte a szervezőknek, különösképpen *Chrudim* polgármesterének és az SSPE-nek (Cseh Ex Libris Gyűjtők Egyesülete), valamint elnökének Dr. Prokopnak.

Katona Csaba–Katonáné Kecskés Katalin

A FISAE ÜLÉSÉNEK HATÁROZATAI

A Chrudimban rendezett XXVI. Exlibris Kongresszuson augusztus 29. napján került sor a FISAE delegátusainak ülésére. A mintegy 30 exlibris-egyesület képviselőinek részvételével lefolyt tanácskozás napirendjén az alábbi témák szerepeltek, ahogy azt a kiadott hivatalos jegyzőkönyv tartalmazza:

1) Az elnök bejelentette, hogy ez alkalommal újabb egyesület nem jelentkezett felvételre.

2) A FISAE működési szabályzata végleges formába öntésének a közeljövőben meg kell történnie. A szövegnek a FISAE hivatalos nyelvein (angol, francia, német) kell megjelennie és tartalmazza a most elfogadott alábbi kiegészítéseket is:

– A FISAE javasolja a tagegyesületeknek, hogy hivatalos kiadványaikat, folyóirataikat a lehetőség szerint rendszeresen küldjék meg egymásnak és azok tartalmazzák a kiadvány tartalmi kivonatát is (résumé) a FISAE hivatalos nyelveinek egyikén.

– A Titkárság megbízatását 6 évre meghosszabbították. Működésével kapcsolatos költségeit a kongresszus részvételi díjából kell fedezni.

– A jövőben a FISAE üléseire az eddigi egy fő helyett két delegátust küldhet minden egyesület.

3) A kongresszusok alkalmával kívánatos bemutatni a legújabb ex libriseket. A művészek alkotásai-

nak bekérését a FISAE a tagegyesületeken keresztül kívánja lebonyolítani.

4) A FISAE ajánlja a tagegyesületeknek, hogy a jövőben ne írjanak ki pályázatot ál-exlibrisek készítésére. (Pseudo ex libris: nem élő, nem létező személy nevére készített lap.)

5) Az ex libris szót a különböző nyelvek különféleképpen írják, de a két szó között a kötőjel helytelen, ezt a latin nyelv nem használta.

6) A grafikai technikák nemzetközi jelzéseit, az úgynevezett barcelóniai szíglákat a következő kongresszusig egy bizottság fogja felülvizsgálni. (A jelenleg érvényes jelzéseket itt közöljük.)

7) A jelenlevők az 1998. évi XXVII. kongresszus színhelyéül titkos szavazással Szentpétervár várost fogadták el. A FISAE új elnöke Dr. V. Khudolei. Az egyidejűleg megválasztott kongresszusi szervezőbizottság alelnöke dr. Ivo Prokop, másod-alelnöke G. Mirabella. A szervezőbizottság titkára V. Loburev, pénztáros: S. Petrov.

8) A 2000. évben megrendezendő XXIX. kongresszus megrendezésére Lengyelország, Ukrajna és az Egyesült Államok jelentette be szándékát. Döntésre az 1998. évi kongresszuson kerül sor.

GRAFIKAI TECHNIKÁK NEMZETKÖZI JELZÉSEI

(Barcelonai szíglák)

B Vakírás, festés nélküli dombornyomás (Braille)

CAD Számítógépgrafika (Computergraphik, Computer-Aided Design, dessin assisté par ordinateur)

C: Mélynyomás (Tiefdruck, Intaglio Printing, chalcographie)

C1 Acélmetszet (Stahlstich, Steel engraving, gravure sur acier)

C2 Rézmetszet (Kupferstich, Copper engraving, gravure sur cuivre)

C3 Rézkarc (Radierung, Etching, eau-forte)

C4 Hidegtű (Kaltadel, Drypoint, pointe seche)

C5 Aquatinta, foltmarás (Aquatinta, Aquatint, aquatinte)

C6 Lágylap (Durchdruckverfahren, Softground etching, vernis mou)

C7 Mezzotinta, borzolás (Schabtechnik, Mezzotint, manière noire)

X: Magasnyomás (Hochdruck, Relief Printing, xylographie)

X1 Fametszet, lapdúc (Holzschnitt, Woodcut, bois de fil)

X2 Fametszet, száldúc (Holzschnitt, Wood engraving, bois debout)

X3 Linómetszet (Linolschnitt, Linocut, linogravure)

X4 Ólommetszet (Bleistich, Lead engraving, gravure sur plomb)

X5 Cinkmetszet (Zinkstich, Zinc engraving, gravure sur zinc)

X6 Műanyagmetszet (Plastikstich, Plastic engraving, gravure sur plastic)

P: Fotomechanikai eljárások (Photografische Reproduktion, Photographic Reproduction, photographie)

P1 Vonalas klisé (Strichätzung, Line block, cliché trait)

P2 Raszteres klisé, autotípa (Autotypie, Halftone, cliché simili)

P3 Heliogravür (Heliogravure, Photogravure, héliogravure)

P4 Rotaprintnyomat, raszteres mélynyomás (Autotiefdruck, Rotagravure, rotogravure)

P5 Fotokópia (Lichtdruck, Collotypie, phototypie)

P6 Fotolitográfia (Photolithographie, Photolithography)

P7 Ofszetnyomás (Offsetdruck, Offset)

P8 Fotó (Photographie, Photograph)

S1 Szitanyomat (Siebdruck, Silkscreen, sérigraphie)

S2 Mimeográfia (Mimeographie, Mimeography)

S3 Katazome

S4 Kappa

E Kézírás, kalligráfia (Handschrift, Calligraphy, calligraphie)

L Kőnyomat, litográfia (Litographie, Lithography)

MT Vegyestechnika (Gemischte Technik, Mixed technique, techniques mélangées)

T Tipográfia (Typographie, Typographic)

KOPASZ MÁRTA KÖSZÖNTÉSE

Szeged városa méltó módon – jubileumi kiállítással – köszöntötte Kopasz Márta főiskolai tanárt, festő- és grafikusművészt 85. születésnapján. A tárlatot a Kass Galériában 1996. november 20-án a kiállítás rendezője, Kass János grafikusművész nyitotta meg. Ezt követően Kopasz Mártával dr. Apróné dr. Laczó Katalin beszélgetett. A megnyitón több mint háromszáz ember vett részt, jónéhányan be sem fértek a galériába. A művésznőt köszöntötte dr. Szalay István főpolgármester és a gyűjtők, művészek, művészetbarátok sokasága. (Kopasz Mártának a kisgrafikához való kötődését egyébként jól reprezentálta az is, hogy a reprezentatív kiállítási meghívót linómetszetű szegedi emléklapja illusztrálta.) A tárlathoz kapcsolódott dr. Laczó Katalinnak a Szeged című folyóiratban megjelent, *„Bámulatba ejtett a vonalvezetés könnyedsége és technikájának nagyszerűsége”, Kopasz Márta nyolcvanötödik születésnapjára* című összeállítása. A szerző a Kopasz Márta hazai és külföldi tisztelőinek a művésznőhöz írt leveleiből, emlékkönyvi bejegyzéseiből mutat be és kommentál egy bőséges csokorra valót. Közük Fedák Sáriét, Buday Györgyét, Bálint Sándorét, Vinkler Lászlóét, Gyulai Endre megyéspüspökét. Természetesen az ex libris, a kisgrafika művelőinek, gyűjtőinek leveleit is olvashatjuk. Ortutay Gyula például

így köszöntö meg a számára készült ex librist: „Nagyon köszönöm a küldött ex librist. Már a Buday-ex librisek mellett lesznek Kopasz-ex librisek is, dúskállok a jó módban.” De olvashatjuk a továbbiakban Anton Henrynek, a F.I. S. A. egykori francia elnökének, Gianni Manteronak, Lippóczy Norbertnek Kopasz Mártához intézett sorait is.

Lapunk szerkesztősége, olvasói nevében – ha kissé megkésve is – őszinte szívvel gratulálunk a születésnaphoz, a kiállításához, s további eredményes munkát, méltó elismerést kívánunk Kopasz Mártának.

A. A.

Kopasz Márta linómetszete X3, P1

Varga Mátyás, Fery Vera, dr. Szolnoky Miklósné, Kopasz Márta

SZILÁGYI IMRE DEBRECENI GRAFIKUS

Curriculum vitae

Szilágyi Imre 1942-ben született Debrecenben, alap- és középfokú tanulmányait is itt végezte.

A képzőművészet alapjaival a debreceni Medgyessy Ferenc Körben ismerkedett meg. Szellemi és szakmai irányítói: Biró Lajos, Félegyházi László, Menyhárt József és Veress Géza.

Az egri Tanárképző Főiskolán művésztanára Blaskó János.

Hajdúnánáson tanárként kezdett dolgozni. Jelenleg a Hajdúböszörményi Óvóképző Intézet művészeti tanszékének docense.

1961-től kiállító művész. Több hazai és nemzetközi kiállításon szerepelt többedmagával vagy önállóan.

1966-tól készít ex libriseket és alkalmi grafikákat.

1975-től tagja a Képzőművészeti Alapnak (Budapest).

Kitüntetései: Káplár Miklós emlékérem (1980, 1985), Medgyessy emléklakett (1988), Holló László díj (1991).

Alapító tagja a Debreceni Műhely alkotó közösségének.

Az ex libris „nem harsona, de lágy muzsika”
(Varga Nándor Lajos)

A magyar grafika, az ex libris és az alkalmi grafika történetében Debrecen már az 1790-es évektől jelentős helyet foglalt el. Sok ismert fa-, linóleum- és rézmetszőt, rézkarcolót adott hazánkban és Európának. Ma is több alkotó él ott, ezek egyike *Szilágyi Imre*.

Vallomása szerint festőnek készült. Az idő és a megfelelő műterem hiánya irányította figyelmét a linóleummetszés felé. E metszetek elkészítéséhez rövidebb idő és kisebb hely is megfelelőnek bizonyult. Az eltelt három évtizedben munkássága a grafikai technikák sokféleségét sorakoztatja fel: fa- és linómetszet, rézkarc és litográfia. Készít nagyméretű egy- és többszínű metszeteket, karcokat, ex libriseket, alkalmi grafikákat, irodalmi illusztrációkat, plakátokat és könyvborítót. Sokoldalú munkássága mind technikai megoldásaiban, mind témáinak képi elemeiben a teremtő kedvében tobzódó művészt mutatja. Alkotásainak sajátos látásmódja, egyedi képi és formanyelve az őt körülvevő világot és benne az alkotó embert hozzák közelünkbe. Témavilága folyamatosan bővül. Eszközeit szabadon és könnyedén használja. Ezt csak olyan ember teheti meg, aki biztosan a birtokában van a szakmai tudásnak. Így lesz mondanivalója sajátos és eredeti. Karakteres művész. Imponáló ötletgazdagsággal és szárnyaló fantáziával alkotja szuverén képi világú műveit. Jelenségeket karikíroz, szelíd iróniával és bölcs humorral közelít az őt körülvevő világhoz. Az emberi életet egész gazdagságában, lírai szépségében, komikus és groteszk jelenségeivel tárja fel. Alkotása-

in jól összeegyeztethetők a hajdúsági népművészet motívumai és az ironia. Jelenségeket, apró jeleneteket és embereket a groteszk szemüvegén át nézve ábrázol. Szándéka ilyenkor az, hogy az emberi gyengeségeken, hibákon, az élet ellentmondásain mosolyogtatva javítson, figyelmeztessen. A népművészet motívumait újrafogalmazva építi bele alkotói világába. A hajdúsági népművészet formakincse, a hajdúsági ember múltja és jelene fontos része művészetének. Ezzel a múlttal és jellel tartozik bele Szilágyi Imre a debreceni művészeti élet vonulatába.

Alkotásaiban az eszköz és a technika együvé tartozva növeli látás- és alkotásmódjának kiteljesedését. Biztos rajztudása, lényeglátó képessége révén gyönyörködhet és segít elmélyedni a részletekben. A részletekben feltáruló világ kifejezése a kis területen való gondolkodásban – ex libriseken, alkalmi grafikákon – nem újjgyakorlatként, hanem kisméretű remekművekként ölt testet.

Az ex libris a költészethez hasonlítható a legjobban. Az alkotó tömören, erőteljesen, érzékletesen és határozott, zárt formában jelenítheti meg mondanivalóját e miniatűrökön. Az 1970-es évek elején Debrecenben és környékén megújult és megerősödött a grafikai élet és a gyűjtés. Ez segítette és ösztönözte Szilágyi Imrét is e kisméretű alkotások készítésében.

Ex librisei, alkalmi grafikái sokoldalúságáról, kiforrott technikai készségéről és könnyed alkotóerőről vallanak. E miniatűr lapokon is éppenúgy jelen van ötletgazdagsága, szárnyaló fantáziája, karikírozó képessége, mint nagyméretű grafikai lapjain.

A több mint 350 ex libris és alkalmi grafika mind technikai kivitelezésében, mind tematikájában magán hordozza szerzőjük művészetének minden sajátosságát. S ehhez mindenkor társul a megrendelő foglalkozására, egyéniségére utaló tömör, ötletes, szellemes szimbólumok sora és a gondos kidolgozás, mely az esetek többségében a lapot egyedivé teszi. Az alkalmi grafikák témája a mindenkori alkalom, amelyre ezek a lapok készülnek. Bennük rejlik az egyén mellett a közösség is, akiket meg kíván szólaltatni a megrendelő vagy éppen a művész. Az alkalmi grafikákon az élet teljes gazdagsága, színessége kap hangot: születés, élet, halál.

Ex libriseinek témái sokrétűek és nagyon változatosak.

Anyá és gyermek témájú lapjain az ősi motívummal fejezi ki az összetartozást és kissé az egymásra utaltságot is.

Gyermekeket ábrázoló ex librisei és grafikái sugallják a bennük kapott örömet és boldogságot, s ugyanakkor előre mutatnak a jövő felé. Szilágyi Imre számára a gyermek is a jövőt, az élet folytatását, így a folyamatosságot jelenti.

Aktok: gyönyörködtető örömének forrása a megjelenített szép női test. Finom vonalakkal hangsúlyozza a természet adta szép formákat, a szemet gyönyörködtető, szívet melengető arányosságot, ritmust és összehangoltságot. Akt-ábrázolásában a szépség megjelenítésén van a hangsúly.

Irodalom: a hazai és a világirodalom jeleseit vagy művük egy-egy részletét ábrázoló ex librisei nemcsak a megrendelőnek tesznek eleget, hanem az írói világot is tükrözik.

Könyv, toll, maszkok: írókra, költőkre, művészekre utaló szimbólumok. E három jelkép együtt fejezi ki Szilágyi Imre fogalmazásában a művészetek összetartozását és egyetemességét. Valamennyi témájával a könyv, az ember, a természet és a szépség kapcsolattát, összetartozását dokumentálja, s ehhez adja szimbolizáló hajlamát, technikai tudását és a mives kidolgozást. Minden ex librisén érezni lehet, hogy a foltok és vonalak mögött egyéni élménnyel telik meg a téma. Ez az élmény a vonalvezetést harmonikussá, dekoratívvá teszi, viszont nem megy a mondanivaló rovására. Művein a motívumok elrendezettsége és egyensúlya, a részletek arányos rendje, a fények és árnyékok jó ritmusa mindig összhangban van a tartalommal.

Alkalmi grafikái az élet eseményeiről – születés, házasságkötés, társadalmi rendezvények – tudósító kisméretű alkotások. Ezeknek a témái a kifejezés másfajta lehetőségét biztosítják egy-egy jó ötlet számára. Itt jelenhetnek meg erőteljesebben a népi motívumok, amelyek egyfelől meghatározzák munkásságát, másfelől kapcsolódnak a megrendelők igényeihez is. Az alkalmi grafikák a közösségek ízlésvilágának tükrözői és formálói egyaránt. Szilágyi Imre népművészeti meghatározottságú és sajátos iróniájú alkotói világában az ízlésformálás effajta felvállalása nem teher, hanem feladat.

Ex librisei és alkalmi grafikái gazdag formakultúrájú, eredeti látású művésznak mutatják, aki az élet összetettségét érzékeli. A részletek finomságára figyelve, gondosan megmunkált művek kerülnek ki a keze alól. Kompozíciói egységesek, motívumai áttekinthetők, érthetők. Technikai megoldásai egyszerűek. Szereti a nagy foltfelületeket, melyeket finom vonalas megoldásokkal ellensúlyoz. Alkotói szemlélete, az emberek szeretete, technikai és formai megoldásai megóvják a leegyszerűsítés kísértésétől, a modorosságtól.

Munkásságának szerves részét képezik ex librisei, alkalmi grafikái, és beletartoznak a már alakuló életműbe is.

Lenkey István

(A művész négy oldalnyi alkotásjegyzékét helyszűke miatt – sajnálatunkra – nem tudjuk közölni.

Szerk.)

Szilágyi Imre linómetszetei, X3

LÓ ÉS LOVAS A KISGRAFIKÁKON

Kiállítás a Pataky Galériában

Lapunk e számának Szemle rovatában ismertetést olvashatunk az 1996 tavaszán Pápán megrendezett, Ürmös Péter által szervezett *Amott legel hat pej csikó* című kisgrafikai és ex libris-kiállítás katalógusáról. A nagysikerű bemutatót követően az érdeklődők az ország több helyén láthatták a vándorló tárlatot, amely most Budapestre is eljutott és 1997. január 9-ikén a Pataky Művelődési Központ Galériájában került sor megnyitására *Ló és lovas a kisgrafikákon* címmel. A meghívó tájékoztatása szerint „a tárlat a dunántúli vándorkiállítás kibővített anyagát mutatja be, amelyen határokon túli és itthoni magyar grafikusművészek szerepelnek lapjaikkal. A seregszemle egyben tisztelgés a magyar kisgrafika már eltávozott neves alkotóinak emléke előtt is.”

E kiállítás megszervezéséhez segítséget nyújtott a KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, olyan formában is, hogy tagjai közül az alábbi gyűjtők bocsátották grafikaikat a szervezők rendelkezésére: Dr. Arató Antal, Hosszú Béla, Dr. Katona Gábor, Dr. Kri-er Rudolf, Dr. Lakatos László, Palásthy Lajos, Dr. Semsey Andorné, Szanka Rózsa és Szász Sándorné.

Az ünnepélyes megnyitót a kiállítás szervezője, Ürmös Péter grafikusművész mondta, rangos és népes közönség előtt, amelyet itt teszünk közkinccsá, minden olvasónk és minden érdeklődő számára.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Szeretettel köszöntöm Önöket a kisgrafika mai jeles ünnepén, hiszen minden hasonló rendezvény ünnepé tudja varázsolni még a legszürkébb hétköznapiakat is. Jelképesnek érzem, hogy éppen a Pataky Művelődési Központ adott otthont e részben visszatekintő kiállításnak, hiszen hasonló tárlatot már láthattunk ebben a teremben. Elevenen él emlékezetemben az 1992-ben *Magyar grafika a 60-as években* címmel itt bemutatott kiállítás, amelynek anyagát a házban lévő ARTOTÉKA grafikai gyűjteményéből válogatták. Mivel ez elkötelezettséget is jelent a magyar grafika értékeinek az ápolására és megőrzésére, örömmel vállalkoztunk e jelen vándorkiállítás itteni bemutatójára. De köszönettel tartozunk *Kóhegyi Gyula* grafikusművésznek is, aki nemcsak a kiállítás létrejöttében vállalt tevékeny szerepet, hanem kibővítésében is, hiszen gyűjtéséből erre az alkalomra számos lapot bocsátott rendelkezésünkre.

A millicentenáriumi eszmeiség jegyében fogant kiállítási felhívást a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár hirdette meg a nemzetközi huszártalálkozó alkalmából. A KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület segítségével jutott el a felhívás az érdekeltekhez. Kü-

lön köszönet illeti azokat a gyűjtőket, akik az itt látható remek lapokat rendelkezésre bocsátották.

Ez a kiállítás is (mint a meghatározott témakörben meghirdetett minden pályázat), nélkülöz néhány ismert alkotót, akikhez nem jutott el felhívásunk, vagy nem volt e témába illő lapjuk. Ennek ellenére örömmel állapíthatjuk meg, hogy sok felfedezni való és hasznos élményanyagot rejteget a kisgrafika híveinek éppúgy, mint kutatóinak. Eredménynek könyvelhetjük el azt is, hogy sikerült itt együtt szerepeltetni mindazok munkáit, akik külön-külön többször és sikerrel képviselték a hazai színeket külföldön. Nem remélt siker végezetül, hogy az egyszeri bemutatásra szánt anyag vándorútra indult; a Dunántúl több városában volt látható, e mostani alkalom után következő állomása pedig Szeged lesz.

Varga Nándor Lajos azt írta 1944-ben a *VONAL-MŰVÉSZET* című könyvében: „A rajz különös valami a képzőművészetben: minden művész-divat fölött áll, áramlatok, viták söpörhetnek rajta át, ám gyökerével szívósan tartja az őstalajt, a művészi lényegét. Értékbeli különbözőségek nincsenek tenyészetében, bár nagy időszakot ölel fel.

A régmúlt és az új világ törvényei egyek és azonosak benne...

Megvan benne az örök, ismétlődő szépség, amellyel az élet vize csobog.”

Ismerve az utóbbi ötven év itthoni művészeti történetét, igaznak érezzük e megállapítást a kisgrafika egészére is. Hiszen létrejöttét ugyanazon célok és elvek vezérik, mint évtizedekkel ezelőtt; a merkantil szellem sem tudta rajta érték- és ízlésromboló hatását kifejteni.

A kisgrafika – ezen belül a könyvjegyművészet – talán a legdemokratikusabb műfaj. A sokszorosító grafikai eljárások lehetővé teszik a művészi nyomatok kisebb-nagyobb, vagy akár pontosan megszabott példányszámú megjelenését, ezáltal széleskörű elterjedését. Így mindenkinek alkalma nyílik saját ízlésének, érdeklődési körének megfelelő grafika gyűjtésére. A könyvjegy tulajdonosát nem az a cél vezérli, hogy kereskedjen a nevére szóló grafikával. Inkább könyveit szeretné vele díszíteni, ajándékozássra szánja, esetleg cserére bocsátja. Ez által gyarapszanak lassan a gyűjtemények.

A könyvjegyművészet különleges műfaja a művészeti ágaknak. Nem akar világmegváltó gondolatokat közölni a grand'art vagy a NAGY MŰVÉSZET hasány eszközeivel. Viszont kedves, szívhezszóló, személyes üzeneteket akar közölni a kép nézőjével, a kép olvasójával. Legalkalmasabb erre az ex libris, illetve az alkalmi grafika: ide tartoznak az újévi, névnapi, szüreti, stb. jókívánságok. Találunk közöttük olyan kisméretű grafikát is, amely szerényen, szinte suttogva adja át üzenetét azoknak, akiknek van igényük és

képességük, hogy meghallják az emberi szót jelenlegi elidegenedett világunkban.

E kiállításon találkozunk olyan üzenetekkel, amelyek nagyon távolról szólnak: sem a művész, sem a lap gazdája nem él már. Néha talán kissé ódivatúnak hangzik, a papírja is megsárgult, de az üzenet tartalma ma is megragad minket. Hitele abból fakad, hogy nincs benne hamisság, nem akar másnak látszani, mint ami. A rendezőket többek között az a cél is vezérelte, hogy az utóbbi években a végleg eltávozott neves alkotóművészek üzenetei, lapjai is szerepeljenek e tárlaton. Így ez a seregszemle tisztelgés azok emléke előtt, akik meghatározók voltak a közelmúlt évtizedeinek kisgrafikai és ex libris művészetében. Itt emlékezünk meg Cseh Gusztáv, Diskay Lenke, Drahos István, Engel Tevan István, Fery Antal, Gácsi Mihály, Kaveczky Zoltán, Kékesi László, Korda Béla, Nagy Árpád Dániel, Menyhárt József, Perei Zoltán, Reich Károly, Tempinszky István és Varga Nándor Lajos munkásságáról. Lapjaik már művészettörténeti elemzések tárgyai, amint például a KISGRAFIKA című lapban is rendszeresen találkozhatunk méltatásukkal.

Ezután engedtessek meg nekem egy rövid tárlatvezetést.

A kiállítás első része a századfordulótól a II. Világháborúig terjedő időszakot mutatja be egy-egy lap erejéig. Már ezek is felvillantják a lovas témakör megjelenítésében rejlő lehetőségek sokrétűségét. *Sarkadi Emil* 1906-os ex librisétől hosszú út vezet *Nagy Árpád* 1943-as cserkész emléklapjáiig. Akár *Balázsffy Rezső* 1933-as karikaturisztikus ex librisét vagy *Kolozsváry Sándor* meseillusztrációjának is beillő könyvjegyét (1920), akár *Haranghy Jenő* 1920-as évekbeli allegorikus ábrázolásait tekintjük, mind magán viseli az adott korstílus jellegzetességeit.

A kiállítás második részében kortárs grafikusaink, illetve a közelmúltban elhunyt alkotóművészek grafikái sorakoznak. Nagy eredménynek tartjuk, hogy a határon túli magyarság is képviselteti magát jeles művészekkel, így pl. a teljesség igénye nélkül: Zentáról *Andruskó Károly*, Kolozsvárról *Deák Ferenc* és id. *Feszt László*. Csíkszeredáról *Imets László* és *Xantus Géza*, Szászrégenből *Jorga Ferenc*, Olasztelekről *Kósa Bálint*, Kovásznáról *Torró Vilmos*, Marosvásárhelyről *Vincze László*, Révkomáromból *Harmos Károly*, a németországi Albstadtból *Siegmund Sos* (*Sós Zsigmond*) és Floridából *Petry Béla*.

A kiállítás egy sorozattal indul: e mostani alkalomra kaptuk kölcsön Szunyoghy András grafikusművésztől *Ló-anatómia* című könyvéhez készített rajzainak az ofszetnyomatait.

Különleges fejezetet jelentenek *Bagarus Zoltán* rézkarcai, amelyek tulajdonképpen ló-portrék: minden rézkarchoz egy-egy külön történet tartozik.

Fery Antal fametszetei közül kiemelhetjük azokat, amelyeken történelmi vagy irodalmi személyiségek jelennek meg lovas motívumokkal.

Vén Zoltán sajátosan groteszk hangvételű rézkarcain a briliáns megoldások egyfajta eleganciát sugallnak, amelyek megadják a műfaj rangját.

A kolozsvári *Deák Ferenc* lovasai a gravitációt legyőzve szökkennek a légben és a napszékér is új megfogalmazást nyer.

Andruskó Károly a nehéz sorsot vállaló kubikusnak és lovának állít emléket linómetszet sorozatában.

A marosvásárhelyi *Vincze László* metszetein a Napot és a Holdat kezében tartó lovas szimbólummá nemesedik. A lovas alakja a létüket, magyarságukat megtartó erdélyiek jelképévé vált ezeken a lapokon.

Kőhegyi Gyula és *Bardócz Lajos* foltmaratásos és finomművű rézkarcain érdemes összehasonlítani a sárkányölő Szent György figuráját. Mindketten ugyanolyan tökéletesen művelik ezt a nehéz technikát, lapjaik mégis más-más hangulatot árasztanak.

Az Ék Sándor növendékeként végzett *Sajtos Gyula* lapjai közül azt az egy témára komponált két variációt emelném ki, amelyek az alkotói munka lelkiismeretességének és önmagával szembeni igényességének a kifejezői.

Sós Zsigmond finomművű fametszetei és rézkarcai is az aprólékos műgond és a szigorúan szerkesztett kompozíciós mód ragyogó példái.

A vespérmű *Jäger István* grafikáin megjelenik a líra; vonatkozik ez a darabosabban kezelhető linómetszetekre is.

A lovak szakavatott ismerőjének, *König Róbert* főiskolai tanárnak a fametszetei rendkívüli drámaiságot és egyéni kifejezőmódot hordoznak.

A meseillusztrátor *Molnár István* játékos rézkarcai közül azokat emelném ki, amelyeket külön erre az alkalomra készített.

A csíkszeredai *Imets László* művei már realistább megfogalmazásai a székely hétköznapiak valóságának.

Várkonyi Károly jó humorú, szinte anekdotázó lapjai nagyon közkedveltek.

Ugyanúgy *Kékesi László* lapjai, amelyeken érződik, hogy mestere volt a bélyegtervezésnek is.

Xantus Géza akvatintáival készült lapjai tökéletes technikai megoldásukkal a nézőt a kép továbbgondolására serkentik.

Korda Béla lapjain megfigyelhetők az alkalmi-, a képgrafikák és ex librisek közötti műfaji különbségek.

Torró Vilmos linómetszetű lapján ismét felvetődik az erdélyi lét alapkérdése: menjünk vagy maradjunk?

Dr. ifj. *Kováts Ferenc* a műfaji határok mezsgyéjén kalandozik, amikor monotípia technikával ötvözött fa- és linómetszetű lapjai készülnek.

Csiby Mihály és *Kopasz Márta* lapjain a rajzosság ellenében inkább a folthatás a domináns.

Egy kollektív tárlat megnyitóján nem lehet minden alkotót és alkotást érdemeinek megfelelő terjedelemben méltatni. Így elnézést kérek azoktól, akikre idő hiánya miatt név szerint nem térhettem ki, viszont lapjaik önmagukért beszélnek.

Kíváncsi vagyok, hogy e megnyitó után minél több lap üzenetét fejtse meg, s fogadják e grafikákat olyan szeretettel, ahogyan alkotóik készítették.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Ürmös Péter

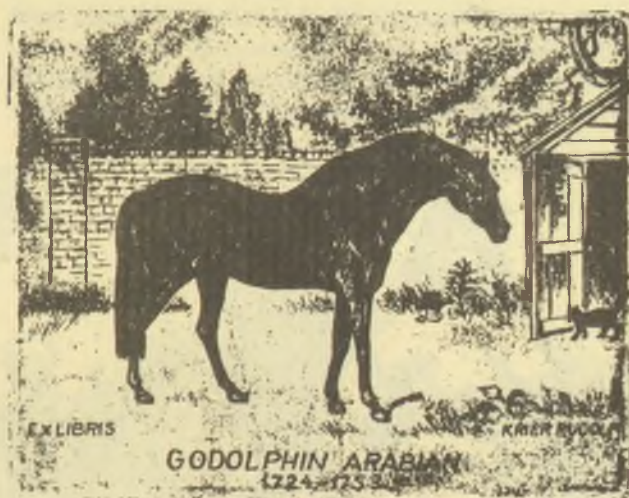
Nagy László Lázár fametszete, X2

Petry Béla. klisé, P1

König Róbert rézkarca, C2

Bagarus Zoltán rézkarca, C3, C5

König Róbert papírmetszetű grafikája

MŰHELY

EGY KISGRAFIKA ELŐZMÉNYEI

(Vén Zoltán újabb ex libriséről)

Megszoktuk már, hogy Vén Zoltán grafikusművészi ex librisein rendszeresen túllépi a kisgrafikát igénylő gújtó meglehetősen korlátozó, szűkreszabott elképzeléseit. Igényes technikával készült metszeteibe a téma kapcsán a művelődés történetének elemeit, évszázadok képzőművészetének mozzanatait emeli be, sokszor meglepő képzetársítással. Példaként utalhunk a Székesfehérvár pályázatra, vagy a milánói kongresszusra készült *Utolsó vacsora* lapjára, melyekről korábban e rovatban írtunk.

Most bemutatott lapján a görög világba, a Krisztus előtti 4. századba viszi el a nézőt. Mielőtt azonban a grafika elemzésébe kezdenénk, szólnunk kell a lap letkezésének előzményeiről.

Az amszterdami Van Gogh Múzeum 1995-ben megrendezte Franz von Stuck (1863–1928) német festő életmű-kiállítását. Az 50 festményt és 15 szobrot felvonultató nagyszabású tárlat az első ilyen méretű megemlékezés volt a művészről a német nyelvterüle-

ten kívül. Stuck-ot a drámai érzelmek, a dionízoszsi szenvedélyek festőjeként tartja számon a művészettörténet. Képein, szobrain gyakran szerepel a férfi és nő közötti összeütközések drámai ábrázolása. Egykori műterme, a Stuck-villa, amely ma München egyik múzeuma, a Gesamtkunstwerk klasszikus példája lett: a festő mindennapi élete egykor itt szecessziós bútorok, műtárgyak és belső dekoráció összehangolt stílusú együttesében folyt le.

Festményein gyakoriak a szép női aktok, melyek az antik világ külsőségei közepette jelennek meg, súlyos, pompás keretbe foglalt vásznain. Több változatban is megfestette *Phryné* (kiejtése: Frүнé) című olajképét, melyen az ókori Athén érett szépségű asszonya ruha nélkül, bíborvörös háttér előtt látható. A hölgy ősi szakmájának megnevezését valamikor csak kipontozva merték közölni írónk. Ma ez a színházainkban hallható sok trágár kifejezés legenyhébbike. A hagyomány szerint Phryné olyan szép volt, hogy Vénusz-szobrában őt mintázta meg Praxitelész.

Volt is bőven ellensége, akik istentelenséggel vádolták. A városállam bírósága egy napon beidézte a leányzót. Amikor felszólításukra leeresztette a testét borító leplet, az idős bírák elképedve csodálták meg pompás idomait. A hatás nem maradt el, szépségére tekintettel minden vád alól felmentették.

A német festő Phryné-képének valamennyi változatán egyedül a görög leányzó látható, ruházata levetésének pillanatában. Ha a cím nem utalna a történelmi eseményre, a közönség kétségtelenül csak szépen megfestett akt képét látná benne. Az amszterdami Stuck-kiállítást látva nyilvánvalóan ilyesmire gondolt a holland kisgrafika-gyűjtő is, aki művészi ex libris készítésére felkérte.

Vén Zoltán rézmetszete, C2, C3

Vén Zoltán nem érte be ennyivel, művészi fantáziájával környezetet teremtett, cselekményt komponált a 10×11 cm-es rézlemezre. Egy korintoszi oszlop fő, néhány lépcső és egy kőváza elég volt számára a jelenet helyszínének felidézéséhez. A három bíró – életkorának megfelelően – különbözőképpen reagál a jelenetre, mely e komor helyen nem lehetett gyakori. A kurtizán alakjának megformálásával a művész érdekes, új szereplőt vitt be saját grafikai portrégalériájába.

A nem látható emelvényen álló Phryné itt egyszerre büszke és szerény, energikus és magát megadó, aki az egész hercehurcáról testtartásával fejezi ki véleményét. A bravúrosan kimetszett lepel szellemes posztamens lett a szoborszerűen megjelenő pompás nőalakhoz, akit 2400 év után keltett a magyar művész immár új életre.

Dr. Soós Imre

SZEMLE

A MAGYAR NEMZET 1996. augusztus 26-iki számában hosszú cikk jelent meg *Aki élmunkás volt a Gulágon* címmel Ábrán László újságíró tollából, a Tarnówbán június 24-ikén, kilencvennégy éves korában elhunyt Lippóczy Norbert-ről. Az írás bemutatja a magyar származású (sz. Tállya, 1902), de lengyel állampolgárságú mezőgazdasági mérnök regénybe illő, sok megpróbáltatással teli életútját, aki 1940-től 1953-ig, orosz fogságba kerülve, 13 esztendő-t töltött Szibéria internálótáborában, kényszermunkán. Élete utolsó szakaszában leírta ennek a szenvedésekkel teli, hosszú kálváriának a történetét, amit 1992-ben lengyelül megjelent *Feljegyzések a Gulágról* című könyvében olvashatunk. Ábrán László cikke „Norbert Norbertovics” aligha irigylésre méltó karrierje alcímmel ezt a memoár-kötetet mutatja be a magyar közönségnek. Ebből kitűnik, hogy a későbbi világhírű ex libris-gyűjtő és nagytekintélyű szakember, Lippóczy Norbert becsületességének, szorgalmának, sokoldalú képzettségének és megvesztegethetetlenségének köszönhetette „karrierjét” a légerekben, vagyis hogy szinte nélkülözhetetlen lett és így életben maradt, s végül hazatérhetett családjához. Az írás nem szól ugyan igen jelentős ex libris-gyűjtői munkásságáról, de megemlíti páratlan értékű lengyel üvegfestmény-gyűjteményét, amelyet városa múzeumának adományozott, amikor 1992-ben Tarnów város a díszpolgárává avatta.

Népliget. Fery Antal fametszete X2

táriumot ábrázoló, valamint Linné emlékére készült fametszete, a liget ilyen emléktáblájára utalással. A Gellérthegy-ről szóló füzetet fügeleveles ex libris zárja, arra emlékeztetve, hogy a hegyre javasolt séta során sok más növényritkaság mellett ezzel a délszaki cserjével is találkozhat a látogató.

S. I.

K. Z.

A határon túlról, a Fekete Körös völgyében fekvő Belényes községből küldte el egyesületünknek augusztusban megjelent kiadványát Miklós János grafikus, tanár. Az **ÓTORNYAINK A KÖRÖS VÖLGYÉBEN** címmel Zsisku János szerkesztésével készült 32 oldalas füzetet jeladásnak szánták, életjelnek arról a nyolcezer főnyi magyarról, akiknek őseit királyaink egykor gyeptüvédknek telepítettek ide.

„Tengerben élünk, görögkeleti tengerben, elszigetelten, de nyájmelegben” – írják a bevezetőben. A folyó felső völgyében levő magyar lakosú községek múltját, kultúráját ismerhetjük meg a szép kiállítású füzetből. Miklós tanár úr rajzai e falvak templomait is bemutatják, több közülük középkori eredetű. Szomorú nevezetesség itt négy községben az az emlékmű, melyeket az 1919-es és 44-es etnikai vérengzések áldozatainak emlékére állítottak a mai lakosok. A füzetben ismertetett községek széphangzású neveit emlékeztetül itt közöljük: Belényes, Magyarremete, Kisnyégerfalva, Köröstárkány, Várasfenes, Körösjánosfalva, Belényessonkolyos, Belényesújlak, Gyanta és Tenke. A tanulmányos kiadvány a Közlöny- és Lapkiadó Kft. lajtosmizsei nyomdájában készült.

S. I.

A **TÁJAK-KOROK-MÚZEUMOK KISKÖNYVTÁRA** sorozat két új füzetében örömmel fedeztük fel Fery Antal kisgrafikáit. A *Népliget* és a *Gellérthegy* természeti értékeit ismertető kiadványokat ugyanis a két neves grafikabaráttal kertészszakember, *Tarjánfi Ferenc* és *Pesti László* írta. (Az ő nevükhöz fűződik az ország sok természetvédelmi értékéről készült kisgrafika, valamennyi Fery Antal fametszetű alkotása.) A művész emléke iránti kegyeletük újabb jeleként került a *Népliget*et ismertető füzetbe Fery Antalnak a Plane-

Irigylésre méltó gyorsasággal látott napvilágot a **MŰVÉSZET ES BARÁTAI** idei első száma amely ismét több érdekes olvasnivalót kínál a grafika barátainak, így – többek között – Kass János grafikusművésznek *A pénzről* című tanulmányos írását. (Ennek kapcsán érdemes megemlítenünk, hogy Kass János a közelmúltban nyerte el az *Alföld* című folyóirat nívódíját, amihez őszinte szívvel gratulálunk.) A lapban – egyéb művészetelméleti, művészetpolitikai írások mellett – Kurucz D. Istvánról, Csorba Tiborról, Szabó Zoltán fotóművészről, Mladonyczky Béláról olvashatunk hosszabb-rövidebb tanulmányokat. A közelmúltban elhunyt Béres Ferenc-re (egyesületünknek is egykori tagjára) emlékezik Gergely Mihály szerkesztő, s az emlékezésen túl szenvedélyes érveléssel hívja fel az olvasó figyelmét „Béres Ferenc ÜGYÉNEK”, anyanyelvünk s a magyar dal megőrzésének, továbbélésének folytatására. Dr. Soós Imre tagtársunk Van Gogh leveleinek külföldi majd hazai kiadástörténetét tekintti át abból az alkalomból, hogy tavaly ismét megjelent az 1964-ben közreadott, Dávid Katalin által szerkesztett *Van Gogh válogatott levelei* című kötet. A korábbi válogatásokat – egészen Fenyő Miksának 1906-ban Van Gogh leveleiről írt cikkéig – részletesen felelevenítő, elemző tanulmányt Van Goghnak rajzokat is tartalmazó levélrészletei illusztrálják.

A. A.

„AMOTT LEGEL HAT PEJ CSIKÓ...” országos kisgrafikai kiállítás katalógusa. Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár, 1996.

A millicentenáriumi ünnepségek keretében Pápán rendezésre kerülő országos huszártalálkozóval kapcsolatosan „Amott legel hat pej csikó...” címmel kisgrafikai kiállítás felhívását tette közzé a Kisgrafika hasábjain a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár. A beküldendő lapoknak csupán

a témájuk volt kötött: a ló. Számos gyűjtő jelentkezett a felhívásra színvonalas alkotásokkal, így 1996 tavaszán megnyílt Pápan a kiállítás, amelynek rendezője a városhoz ezer szállal kötődő Ürmös Péter volt, aki maga készítette el a kiállítás katalógusát is. A halványzöld borítású, kellemes tónusú sárga lapokon nyomott kiadvány bevezetőjében Ürmös Péter ismerteti a kiállítás rendezőinek céljait, amelyek közül talán a legfontosabb volt, hogy mind a kortárs, mind a ma már nem élő művészek alkotásainak reprezentatív, a gyűjteményekben kevésbé szem előtt levő példányaikat az érdeklődők elé tárják. A felhívás sikerét jelzi, hogy akadtak olyan művészek, akik erre az alkalomra készítették egy-egy munkát (Molnár István, Vincze László, stb.).

A kiállításra érkezett könyvgyegek legszebb darabjait megtalálhatjuk a katalógus lapjain is, ezek alkotói között – hogy csupán a már nem élő művészek közül említsünk néhányat – olyan neveket találkozhatsz, mint például Cseh Gusztáv, Fery Antal, Drahos István, Kékesi László, Nagy Árpád Dániel, Perei Zoltán.

A kiadvány végén valamennyi, a kiállításon részt vevő ex libris és kisgrafika pontos adatait megtalálhatjuk (mérések, metszési technika, stb.). Különösen említésre méltó Ürmös Péter figyelme, aki a katalógusban nem csupán az alkotó művészek nevét tette közzé, hanem azokét a gyűjtőket is, akik gyűjteményeikből a kiállítás rendelkezésére bocsájtották értékes lapjaikat, valamint a kiállításra alkalmi munkával jelentkező művészekét.

A szép formátumú, ízléses kiadvány szemléletes képet ad a Pápan megtekinthető kiállításról. Ürmös Péter sokrétű munkásságának újabb fejezetét bátran ajánljuk figyelmébe a kisgrafika minden barátjának.

Kecskés Katalin

A L'EX LIBRIS ITALIANO 1996. évi júliusi száma 40 oldalon, gazdag tartalommal jelent meg, ugyanis ezt a kiadványt szánta a szerkesztőség a Chrudim-i kongresszus résztvevői számára is. A lapból értesültünk arról, hogy a belgiumi Damme város ex libris-pályázatát hirdett *Til Eu-lenspiegel* témájú alkotásokra. Mindenféle technika megengedett. A 3 példányban beküldendő pályamű maximális mérete: 13x13 cm. Egy alkotó legfeljebb négy pályaművet küldhet be, 1997. május 1. napjáig.

Ugyanez a lap 1996/4. számában közölte a Lomazzo városban kiírt ex libris-pályázat helyesbített, végleges eredményét. A második világháború végének 50. évfordulójára emlékeztető grafikai vetélkedés első díját öt művésznek ítélték oda (ex aequo megjegyzéssel, tehát egyenlő teljesítményért). Két olasz és két orosz művész társaságában örömmel olvastuk Molnár István művésznő nevét, akinek sikeréhez ezúton is gratulálunk! A fődíj mellett még három művészt tüntettek ki „special mention”-nel, ami a zsűri elismerését jelenti alkotásuk értékelésében.

*

A GRAPHIA 127. számában a főszerkesztő meglehetősen kritikus hangú beszámolóját közli a csehországi kongresszusról, megemlítve a szállásra való utazás nem éppen megoldott körülményeit. Ugyanitt a Belgrádban kiadott 5 kötetes katalógus-sorozat alapos elemzése is megtalálható. Jan Yperman folytatja a tematikus ex librisokról szóló sorozatát. Az itt közölt XI. rész a tájképes ex libriseket veszi számba, 32 könyvjegy képét is bemutatva. A magyar művészek közül Kaviczky Zoltán rézkarcát (Dr. Soó Rezső könyveiből) és Bordás Ferenc fametszetét (Ex musicis Déry Pál) közli és elemzi a cikkíró, tekintélyes anyagszűrtől téve tanúságot.

*

Az EXLIBRISWERELD 1996. évi téli számával a lap 39. évfolyamát fejezte be. Ebben – visszapillantásul az eltelt utolsó öt évre – ez idő alatt megjelent számaik tartalomjegyzékét és az illusztrációk felsorolását is közölték. Sajnálattal tapasztaltuk, hogy az illusztris szaklapban az elmúlt fél évtized alatt magyar művészről cikk nem jelent meg és egyetlen művésznő alkotását sem közölték. „Negatív lapszemlénk” csalódottságát az sem enyhíti, hogy a lap 450. tételt tartalmazó árverési listáján két magyar művész neve szerepel. Horváth Endre két rézkarcát darabonként 15 guldenért, Vadász Endre egy C2 lapját pedig 10 gulden vételárért kínálják.

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 199. számában Germaine Meyer-Noirel asszony ad áttekintést a FISAE fennállásának 30. évfordulójáról. A budapesti kongresszus alkalmával nálunk járt neves szerző elmondja ebben, hogy az 1953-ban az ausztriai Kufstein városban megrendezett első nemzetközi találkozó után évente más-más országokban jöttek össze a kisgrafika barátai. Az ex libris-egyesületek nemzetközi szövetségének, a FISAE-nak a megalapítására csak 1966-ban, Hamburgban került sor. Ennek három évtizedes évfordulója alkalmából emlékezik vissza a szerző, aktív résztvevőként áttekintve az időközben hozott határozatokat, felsorolva az azóta csatlakozott egyesületeket. Az ex libris történetére vonatkozó fontos adatokat tartalmazó írásból megtudjuk, hogy a 15 alapító egyesület példája nyomán azóta ugyanennyi kisgrafikagyűjtő egyesület lett tagja a nemzetközi szervezetnek. Nem hallgatja el a három évtizedes működés alatt felmerült problémákat sem, és áttekintést ad a szervezett és megvalósult ex libris-kiadványokról. Az első tíz kongresszust követően, a FISAE égisze alatt immár tizenhatot rendeztek meg, ezért a legutóbbi, huszonhatodik, Chrudimban rendezett kongresszus után bizalommal várjuk a folytatást.

*

Az EXLIBRISWERELD 1996. évi harmadik, őszi számához mellékelte a lap a szokásos árverési kínálatát is, amely ezúttal igen bőséges: 424 tételt tartalmaz. Magyar alkotásokat két tételben találunk: a 123. szám alatt 11 rézkarc szerepel 50 gulden értékben, Vén, Gál, Feszt, Vadász és Bálint művészekétől. A 124-ik tételben fametszet- és klisé ex libriseket kínálnak 40 gulden kikiáltási árral, Buday, Drahos, Nagy (?), Tóth és Menyhárt alkotóktól.

*

A JAPÁN EXLIBRIS JOURNAL 1996. novemberében megjelent 12. száma figyelemreméltó fametszetet közöl. Címlapképük ugyanis a tokiói Legfelsőbb Bíróság épületét ábrázolja, melyet évszázadunk elején egy német építész tervezett. A cikkíró, aki valamikor maga is dolgozott ebben az épületben, elmondja, hogy a palota sikerrel állta ki az 1923. évi nagy földrengést, a második világháború utolsó hónapjaiban azonban az amerikai bombatámadások nagyon megrongálták. Az azóta végzett felújítások ellenére az épület állapotára annyira megromlott, hogy helyére új épületről kellett gondoskodni. (Ez a rövid cikk is példázza, mennyi fontos történelmi, kultúrtörténeti adatot idézhet fel egyetlen kisgrafika is.)

A lap egy másik cikke Motoi Janagida, 1940-ben született grafikusunk munkásságát ismerteti. A számos nemzetközi díjat megszerzett alkotó neve Magyarországon is ismert. Évek óta egy újság multimédia-részlegében dolgozik, ezért eddig csak mintegy 150 ex librist alkotott. A cikk szerint a művész a jövőben egyre nagyobb szerepet kíván adni az ex librisnek az Internet tájékoztatási rendszerében.

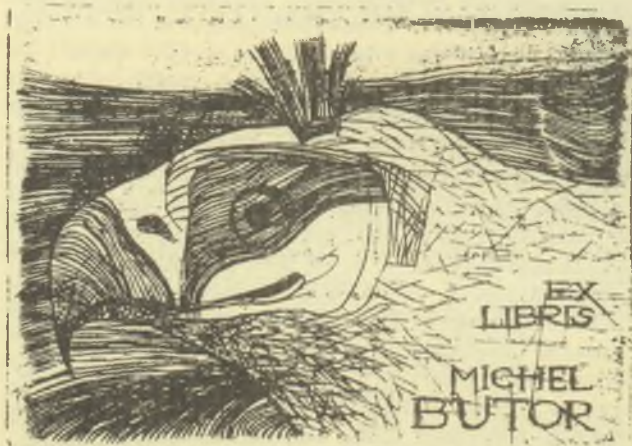
A franciaországi Verlaine-pályázat második helyezettje,

Takao Sano, írásában a Metz-ben lezajlott díjátadási ünnepségről számol be, dicsérve a rendező-házigazdák kitüntető vendégszeretetét.

*

Novemberben új kultúrtörténeti kiállítás nyílt Budapesten, az Országos Műemlékvédelmi Hivatalban. A WENDINGEN c. folyóirat egykori számait bemutató tárlat Hollandia egyik jelentős folyóiratára emlékeztette a látogatót. A gaz-

dagon illusztrált lap – melynek címe magyarul Fordulatokat jelent – 1918 és 1931 között jelent meg mintegy 120 alkalommal. Számaiban a kor jelentős építészei, festői, iparművészei kaptak szót. Gyakran előfordult, hogy egy-egy számot teljes egészében valamelyik művészeti ág bemutatására használták fel. Az 1923. évi 10. számban holland művészek ex libriseit közölték.

Jáger István rézkarca, C2

Jáger István rézkarca, C2, C5

Jáger István rézkarca, C2, C7

Vincze László linómetszete, X3/X4

HÍREK

Az itt bemutatott, ízléses kiállítású meghívóval invitálta az érdeklődőket decemberben *Molnár István* (ISCSU) grafikáinak kiállítására a Nemzetközi Bankárképző Központba. A Kórszálló szomszédságában, a Városmajorra tekintő domboldalon, a Csopaki utca 6. szám alatt található oktatási központ barátságos épületegyüttesében kaptak helyet ezúttal a művész munkái. Egy kisebb teremben a sokszorosított grafikákat, a tanácsteremben pedig a nagyméretű egyedi lapokat láthatta a közönség. *Dr. Hann Ferenc* művészettörténész, akadémikus nyitotta meg a kiállítást, melynek megszervezése a szentendrei Ypsilon Galéria munkáját dicséri.

Szellemes meghívójával *Molnár István* elismerést érdemlő, saját kezdeményezését folytatja. Korábban ugyanis hasonlóan igényes kisgrafika jelezte 1995. évi szentendrei kiállítását. Ugyancsak merített papírra nyomták a múlt évben a Hotel Aquincum-ban rendezett tárlat meghívóját is. Mindhárom rézmetszetnek anyaga a Vincze László vezetése alatt álló papírmerítő műhely terméke.

A közelmúltban az itáliai Lomazzo város pályázatán fődíjat elnyert *Molnár István* említett három kiállítási meghívójával az ízlésnevelés mellett az alkalmazott grafika klasszikusainak, *Vadász József*nek nemes hagyományát folytatj

*

Tellinger István grafikusművész kiállítása december 20. napján nyílt meg Miskolcon a Megyeháza Galériában. A tárlat szép kiállítású katalógusa szerint ez alkalommal az alkotó 22 művével szerepelt: tusrajzokkal, akvarellekkel és vegyes technikájú lapokkal. A kiállítást egy hónapon át láthatta az érdeklődő közönség.

*

A százéves fennállását most ünneplő Iparművészeti Múzeum legújabb kiállítása a kisgrafika barátainak különleges csemegéket kínál. Az évforduló alkalmára megnyílt *Szeccszió – a XX. század hajnala* című tárlatukon ugyanis számos, remekművű ex libris is látható a különböző országok művészetét bemutató anyagban. Értesülésünk szerint a kiállítás az évszázad végéig látogatható lesz, ezért azt a vidékről Budapestre látogató gyűjtők figyelmébe is ajánljuk.

*

A múlt év őszén a lengyelországi Racibórz városban megrendezett ex libris pályázat és kiállítás anyagából az ottani galéria katalógust adott ki, amely ez év elején jutott el a résztvevőkhöz. Örömrökre szolgál, hogy a rangos nemzetközi mezőnyben a KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület három művésztárgya, *Jäger István*, *Kőhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* grafikusművészek munkáinak illusztrációi is szerepelnek e szép kiállítású kiadványban.

*

Az első litván nyelvű könyv, a *Catechizmus* megjelenésének (1547) négyszázötvenedik évfordulója alkalmából nemzetközi ex libris pályázatot hirdettek Vilniusban és a beérkezett műveket a *Catechizmus 450* című kiállításon mutatták be. Az erről kiadott színvonalas, gazdagon illusztrált katalógus a beérkezett művek közül bemutatja a pályázaton részt vett két magyar grafikusművészt, *Ürmös Péter* és *Jäger István* egy-egy lapját is.

*

Nem mindennapi esemény *részese lehetett a KBK néhány lelkes tagja is, akik 1996. október 18-án Törökszentmiklósról látogattak, ahol a Szenttamási Állami Ménes imremajori lóversenypályáján *König Róbert* grafikusművész nagyméretű grafikájának ünnepélyes bemutatóján vettek részt. A lovasbemutatók, versenyek, ünnepségek stb. alkalmával nemes dekorációul szolgáló, fémállványra függeszthető, egyedülállóan érdekes sz-

badtéri műalkotást maga a művész mutatta be a megjelenteknek, köztük a város polgármesterével, kulturális és közéleti személyiségekkel és az intézmény vezetésével. A hat darab, kb. 101 m méretű vászonra nyomott papírmetszetű grafika a felfüggesztéskor csővázal pontosan és szilárdan összeilleszthető, s a művészre annyira jellemző remek, karakteres loábrázolásokkal ragadja meg a szemlélőt.

A bemutató után a volt Almásy kastély egyik termében a résztvevők hangulatos fogadáson oszthatták meg egymással élményeiket. A terem falait és mennyezetét szintén *König Róbert* falfestményei díszítik, kivétel nélkül színes loábrázolások, melyeken az antik világtól kezdve máig, híres történelmi lovak és lovasjelenetek láthatók. Ezek pontos történetét egy falra függesztett részletes tájékoztatóból ismerhetik meg az érdeklődők.

*

A Magyar Nemzet 1997. január 21-iki száma beszámoló arról, hogy a honfoglalás 1100. évfordulójára meghirdetett képzőművészeti pályázat eredményhirdetését és a pályaművekből rendezett kiállítás megnyitóünnepségét január 20-án tartották Szolnokon. A bírálóbizottság a grafikusoknál *König Róbert*nek, a festőművészeknél *Somogyi Győző*nek ítélte oda az első díjat. Témaként a kiírók a Csaba-legenda művészi feldolgozását jelölték meg, azzal a céllal, hogy tisztlegjenek a nagy elődöknek, akik a magyar népet letelepítették a Kárpát-medencében.

A művészet- és grafikabarátok nevében gratulálunk a ki-tüntetett művészeknek.

*

A megyei újság képes beszámolója közöl arról, hogy Veszprém-ben a Vetési Albert Gimnáziumban 1996. december 9-ikén nyitották meg *Jäger István* grafikusművész ötödik egyéni kiállítását. Az 1955-ben Veszprém-ben született művész többször szerepelt külföldi és hazai csoportos kiállításokon, és négy díjjal tüntették ki eddigi munkásságát. Megnyitóbeszédében *Kádár Tibor* festőművész kiemelte: „*Jäger István* visszanyúl a plasztikai nyelv legegyszerűbb elemeihez, és onnan építi saját nyelvi rendszerét. Ami erre a rendszerre jellemző, az a pontok, vonalak, foltok, értékek, egyszerű mértani formák (mint a kör, négyzet, háromszög) síkfelületen való megjelenítése egy nagyon pontosan megszerkesztett kompozíció keretén belül. Ezekből a látszólag egyszerű formákból alakítja *Jäger* jellé plasztikai mondanivalóját.”

A kiállításon a művész több ex librisét is bemutatta, amit december 20-ig lehetett megtekinteni.

Másik veszprémi hír: hatoldalas, leporellszerűen hajtogatott meghívón tájékoztatta az érdeklődőket a veszprémi Városi Művelődési Központ a Magyar Kultúra Napjára és alkalmából szervezett irodalmi és művészeti programsorozatról. Ennek egyik rangos rendezvénye volt a veszprémi Klubkönyvtárban a *Jäger István* grafikáiból *Mozdulatlan utazás* címmel január 2-ikán megnyílt kiállítás. A nagyobb méretű grafikák között a művész 15 ex librise is szerepelt a tárlaton. *Albrecht Sándor* megnyitója után *Szentirmai Edit* előadóművész *Nyelv és lélek – Vallomás a nyelvről és a szó felelősségéről* című műsora gazdagította a megjelenteket.

A Magyar Kultúra Napja helyi rendezvénysorozatáról tájékoztatót bennünket Törökszentmiklós Város Önkormányzata és a Városi Művelődési Központ meghívója is, ahol az egész napot betöltő számos rendezvényt ÜZENET ERDÉLYBŐL címmel az erdélyi magyar kultúrának szentelték. A rendezvények fővédnöke *Szegő János* polgármester volt. A január 22-ikén délelőtt kezdődött ifjúsági és felnőtt programsorozat egyik délutáni eseményként a Művelődési Központ Pincegalériájában nyílt kiállítás. A dr. Arató Antal és dr. Vogel Istvánné magángyűjteményének

Üzenet Erdélyből című bemutatója a romániai magyar kisgrafikák és ex librisek gazdag és jellegzetes világát, sajátos és összetéveszthetetlen levegőjét idézték. A tárlatot az egyik gyűjtőtárs, dr. Arató Antal, A Fejér Megyei Könyvtár igazgatója nyitotta meg.

*

Ravasz Erzsébet (1937–1991) grafikusművész emlékkiállítását januárban nyílt meg az Országos Műemlékvédelmi Hivatal épületében, a budai Várnegyedben. A középkori pincéből kialakított szép galériában egyéni hangvételű rézkarcok és színpompás zománcképek mellett az alkotó néhány fametszetű ex librise is látható volt. A fiatalon, önszántából elhunyt művész neve egykor a magyar grafika nagyjai között szerepelt a sajtóban. Pályatársa volt Rékassy Csabának és Csohány Kálmánnak is. Életében tíz önálló kiállítást rendezett és alkotásaival különböző pályázatokon 14 díjat nyert el.

Grafikáit az élő magyar néphagyomány szellemé hatotta át. Erre a mesészerű világra utaló, nagyméretű rézkarcai még életében közgyűjteményekbe és lakóhelye, Dunaújváros önkormányzatának tulajdonába kerültek. Élete utolsó évtizedében teljesedett ki zománcművészete. Legjobb ilyen műveit a szakirodalom a műfaj mérföldköveinek tekinti. Ezek ma már a kecskeméti Zománcművészeti Alkotóműhely gyűjteményét gazdagítják.

Lapunk korábbi számáinak 4. kötetében Ravasz Erzsébet két fametszetű ex librise is megtalálható. Az egyiket az 1975/3. számban abból az alkalomból közzeltük, hogy alkotója elnyerte az 1975. évi Balatoni Kisgrafikai Biennálé III. díját. A művész női díját kapott a Cegléden rendezett III. Országos Kisgrafika Kiállításon is. Az eseményről a díjnyertes lap közlése mellett 1977/3. számunkban adtunk hírt.

KÖNYVESPOLC

TELLINGER ISTVÁN. A Miskolci Galéria Könyvei 6. Miskolc, 1996. Mikropress Kft. p. 79.

Ismét nagyszerű kiadvánnyal örvendeztette meg a művészet kedvelőit a Miskolci Galéria. 1996 nyarán a hatodik kötete jelent meg könyvsorozatának, amelyek kiváló képzőmű-

vészeink alkotásait, életpályájuk egy-egy állomását vagy szakaszát mutatják be az érdeklődőknek, mint Barczy Pál, Kunt Ernő, Mezey István, vagy a közelmúltban eltávozott Szalay Lajos. Ez utóbbinak *Érintések* című könyvét röviden lapunkban is bemutattuk olvasóinknak.

RÉSUMÉ

Dans notre premier article Csaba Katona fait connaître les événements du Congrès du Chrudim. Nous publions les décisions de la FISAE publiées après son assemblée dernière. Nous saluons l'artiste de Szeged, Mme Márta Kopasz, à l'occasion de son anniversaire de naissance.

István Lenkey écrit sur l'artiste graveur Imre Szilágyi vivant à Debrecen, qui a créé un biland de la vie considérable. Nous publions le discours d'inauguration de Péter Ürmös, organisateur de l'exposition « Le cheval et l'homme de cheval dans la petite gravure » à Budapest. Dans la rubrique Atelier Zoltán Király fait connaître le catalogue de l'article de Miskolc, István Tellingier contenant l'ensemble de ses créations graphiques. Imre Soós écrit sur une création récente de Zoltán Vén, inspirée par une toile de Franz von Stuck.

Après des nouvelles la rubrique de la Revue de presse mentionne les articles des revues étrangères qui s'occupent des artistes hongrois.